

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТВАРИННИЦТВА ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА

методичні рекомендації для виконання курсової роботи

освітньо-професійна програма
Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство
освітній ступінь Магістр

Полтава – 2024

Кравченко О.І. Методичні рекомендації для виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Інноваційні технології переробки продукції тваринництва» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Полтава: ПДАУ, 2024. 37 с.

Укладачі:

Оксана КРАВЧЕНКО, к. с.-г. н., професор кафедри технології виробництва продукції тваринництва

Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри технології виробництва продукції тваринництва
Протокол від 02 вересня 2024 р. № 1

Схвалено радою з якості вищої освіти
спеціальності «Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва»
Протокол від 02 вересня 2024 р. № 1

ЗМІСТ

	стор.
Вступ	4
1. Загальні положення	5
2. Тематика курсових робіт	7
3. Принцип обрання теми курсової роботи	9
4. Методичні рекомендації з виконання курсової роботи	9
4.1. Вибір теми	9
4.2. Підбір джерел та їх обробка	9
4.3. Складання плану курсової роботи	10
4.4. Обов'язки керівника курсової роботи	11
4.5. Обов'язки студента з виконання курсової роботи	12
4.6. Порядок оформлення курсової роботи	12
4.6.1. Структура вступу	14
4.6.2. Структура розділів	15
4.6.3. Структура висновків	16
4.7. Вимоги до змісту курсової роботи	16
5. Порядок оформлення	17
5.1. Вимоги до тексту	17
5.2. Вимоги до нумерації	18
5.3. Оформлення назв розділів і підрозділів	19
5.4. Оформлення таблиць	19
5.5. Оформлення переліків	21
5.6. Оформлення скорочень	22
5.7. Оформлення посилань на джерела	22
5.8. Вимоги до цитування	23
5.9. Оформлення списку використаних інформаційних джерел	24
5.10. Оформлення додатків	25
6. Порядок захисту курсової роботи	25
7. Критерії оцінювання курсової роботи	26
8. Рекомендована література	28
Додатки	32

ВСТУП

Метою виконання курсової роботи з дисципліни «Інноваційні технології переробки продукції тваринництва» є поглиблення, узагальнення, систематизація та закріплення отриманих знань на уроках теоретичного навчання; розвинути творчі здібності, самостійність, організованість, використовувати довідкову, нормативну документацію; додаткову літературу.

При виконання курсової роботи виконавець аналізує сучасні технологічні операції та процеси, новітні технології виробництва молочної та м'ясної продукції, а також основні інноваційні напрямки їх вдосконалення.

При виконанні курсової роботи у студентів формуються і удосконалюються професійні вміння: вміння проводити аналіз спеціальної літератури та інших джерел інформації щодо інноваційних технологій виробництва молочних та м'ясних продуктів; застосовувати технологічні поняття, визначення, терміни; аналізувати сутність та доцільність застосування технологічних процесів у виробництві молочних та м'ясних продуктів сучасного асортименту; визначати принципи, закони та правила, що є основоположними для молочної і м'ясної галузі; пропонувати способи організації технологій, що передбачають комплексне перероблення сировини та вирішення екологічних проблем; визначати вимоги до якості сировини і готової продукції.

В результаті виконання курсової роботи студент вчиться використовувати сучасну нормативну базу молочної та м'ясної галузі; вибирати сучасні технологічні схеми виробництва молочних та м'ясних продуктів і обґрунтувати їх параметри; застосовувати інформаційні технології в практичній діяльності; застосовувати сучасні прийоми та методики для вирішення конкретних технологічних завдань молочної та м'ясної промисловості; прогнозувати одержання продуктів сучасного асортименту стандартної якості; приймати самостійні рішення в подальшій професійній діяльності.

Значення курсової роботи (проекту) полягає у тому, що у процесі її виконання студент не лише закріплює, але і поглиблює отримані теоретичні знання. Курсова робота є важливою частиною самостійної роботи студентів. Досвід і знання, отримані студентами на цьому етапі навчання, у більшості можуть бути використані для підготовки дипломної роботи.

В ході написання курсової роботи студент набуває навичок збору практичних матеріалів і їх обробки, показує здатність критично оцінювати теоретичні положення, що дозволяє розширити уявлення студента про сучасні технології виробництва продукції птахівництва, правила організації підприємств, перспективи та проблеми галузі.

Виконання студентами курсової роботи з дисципліни «Інноваційні технології переробки продукції тваринництва» проводиться з метою: систематизації, закріплення і поглиблення отриманих теоретичних знань і практичних навичок; формування вмінь при вирішенні поставлених питань, використанні довідкової літератури, нормативної документації; розвитку творчої ініціативи, самостійності, відповідальності і організованості.

Написання курсової роботи передбачає більш глибоке вивчення окремих

розділів курсу.

У курсовій роботі студент повинен продемонструвати рівень знань і вмінь до самостійного творчого наукового пошуку та розв'язання актуальних проблемних завдань, які поставлені в курсовій роботі, вміти аналізувати отримані матеріали, робити висновки.

Дані методичні рекомендації створені на основі Положення про комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни в Полтавській державній аграрній академії.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота (далі – КР) з дисципліни «Інноваційні технології переробки продукції тваринництва» є одним із видів індивідуальних завдань навчально-дослідного та творчого характеру, що має за мету поглиблення, узагальнення і закріплення знань студентів з навчальної дисципліни стосовно різних технологій у молочній та м'ясній промисловості, створенні оптимальних умов для отримання продукції сучасного асортименту; формування навичок і вмінь самостійно працювати із навчальною, науковою літературою, довідниками, посібниками, використовуючи сучасні інформаційні технології, програмні продукти та засоби навчання; узагальнювати теоретичні матеріали, обробляти та інтерпретувати зібрані дані, уміти самостійно обґрунтовувати сформульовані висновки, та пропозиції.

У КР студент демонструє рівень знань і вмінь до самостійного творчого наукового пошуку та розв'язання актуальних проблемних завдань, поставлених у роботі.

Найбільш важливими загальними вимогами щодо виконання КР є такі:

- тема КР розкривається на основі вивчення всіх необхідних нормативних і широкого кола літературних джерел з даної проблематики;
- теоретичні висновки у КР висвітлюються у взаємозв'язку з технологічною практикою, технологічні процеси розглядаються в динаміці та розвитку;
- текст викладається згідно з планом і виконується самостійно; забороняються дослівні запозичення з літературних джерел, окрім використання коротких цитат з обов'язковими посиланнями на джерело;
- наукова література може бути довільної давності, але рекомендується використовувати більш сучасну, а з давніх джерел використовувати бажано в основному класичні наукові твори або справді необхідні для обґрунтування чи підтвердження якогось висновку;
- оформлення КР повністю відповідає встановленим вимогам.

КР виконується відповідно до розробленої та затвердженої тематики, яка формулюється згідно з навчальною програмою.

Керівництво КР на кафедрі технології виробництва продукції тваринництва здійснюється професорами та доцентами, які мають досвід науково-педагогічної та практичної роботи. Порядок затвердження керівників КР визначається завідувачем кафедри й доводиться до відома викладачів.

Кафедра технології переробки продукції тваринництва розробляє й забезпечує студентів необхідними методичними рекомендаціями. Зберігання та списання КР здійснюється згідно з Положенням про порядок приймання, зберігання та знищення КР студентів денної й заочної форм навчання.

2. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

Орієнтовна тематика курсових робіт представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Теми курсових робіт

№ з/п	Тематика
1.	Роль біологічно активних речовин в технології м'ясопродуктів, приклади застосування
2.	Харчові добавки та їх використання у виробництві м'ясних продуктів
3.	Інноваційні підходи при використанні ферментів в ковбасному виробництві
4.	Основні функції ферментів в м'ясній промисловості та правила застосування
5.	Рослинні ферменти, їх характеристика та вимоги до застосування
6.	Використання папаїну та бромеліну в технології ковбасних виробів
7.	Використання ароматизаторів в ковбасному виробництві
8.	Використання генномодифікованої сировини в технології м'ясопродуктів
9.	Особливості використання харчових барвників при виробництві м'ясопродуктів
10.	Застосування вологозв'язуючих добавок в технології м'ясопродуктів
11.	Інноваційні підходи у використанні антиоксидантів при виробництві напівкопчених та варенокопчених ковбас
12.	Вивчення особливостей виробництва функціональних сирокочених ковбас з антиплісневим ефектом
13.	Використання не традиційних спецій в технології варених ковбас
14.	Використання біологічно - активних речовин в технології виробництва варених ковбас
15.	Інноваційні підходи при підготовці води у технології виробництва варених ковбас
16.	Вивчення особливостей виробництва м'ясопродуктів, збагачених вітамінами та мінеральними речовинами
17.	Інноваційні технології сирокочених виробів із застосуванням стартових культур
18.	Інновації у виробництві копченостей за італійськими традиціями
19.	Перспективні технології варених ковбас, збагачених мікронутрієнтами
20.	Інноваційні способи виробництва ковбасних виробів
21.	Інноваційні підходи у виробництві напівфабрикатів, розробка технічних умов на напівфабрикати
22.	Використання інноваційних підходів в консервному виробництві

23.	Інноваційні підходи при виробництві ковбас та напівфабрикатів
24.	Інноваційні підходи в технології виробництва ковбасних оболонок
25.	Інноваційні підходи при пакуванні м'ясопродуктів
26.	Харчові волокна у технології функціональних м'ясних продуктів
27.	Використання гідроколоїдів та карагенанів у технології м'ясних продуктів
28.	Модифікований крохмаль та його використання у технології м'ясних продуктів
29.	Використання м'яса кролів при створенні продуктів лікувального напрямку
30.	Використання овочів у технології м'ясних виробів
31.	Геронтологічні продукти харчування на м'ясній основі
32.	Використання нетрадиційних видів м'ясної сировини у виробництві м'ясних продуктів
33.	Інноваційні підходи у виробництві функціональних дитячих консервів
34.	Використання морських водоростей у технології м'ясних продуктів
35.	Бар'єрні технології та їх застосування у технології м'ясних продуктів
36.	Інноваційні технології нових видів питного молока збагаченого вітамінами, мінералами, функціональними добавками та пробіотичними культурами
37.	Інноваційні шляхи подовження терміну зберігання питних видів молока та вершків. Новітні технології питного молока та вершків тривалого зберігання
38.	Дослідження області використання електродіалізу у молочній промисловості
39.	Дослідження інноваційних технологій виробництва заквасок прямого внесення для виробництва ферментованих молочних продуктів
40.	Дослідження інновацій у виробництві рідких дієтичних кисломолочних напоїв лікувально-профілактичного призначення. Новітні технології функціональних молочних продуктів
41.	Виробництво йогуртів і йогуртоподібних продуктів: традиції і нові розробки
42.	Дослідження інновацій у виробництві сметани. Особливості технології сметанних продуктів.
43.	Дослідження інноваційних напрямків виробництва сиру кисломолочного. Сучасне обладнання і технології сиру кисломолочного. Виробництво сиру кисломолочного з відновленого молока. Резервування і дефростація (розморожування) сиру кисломолочного
44.	Інноваційні технології виробництва молочних десертів і сиркових продуктів
45.	Дослідження інновацій у виробництві морозива. Нові види морозива
46.	Дослідження інноваційних напрямків розвитку маслоробства. Розширення асортименту вершкового масла за рахунок внесення наповнювачів
47.	Сучасний асортимент і технології виробництва спредів і сумішей жирових
48.	Використання замінників молочного жиру. Транс-ізомери жирних кислот і їх вплив на організм людини

49.	Дослідження інноваційних напрямків розвитку сироробства
50.	Інноваційні технології виробництва сирів з рекомбінованого і відновленого молока
51.	Біохімічні і мікробіологічні основи формування органолептичних показників твердих сирів
52.	Сучасні технології сирів, які виробляються за участю молочнокислої мікрофлори закваски і поверхневої мікрофлори сирного слизу
53.	Сучасні технології сирів, які виробляються за участю молочнокислої мікрофлори закваски і мікрофлори плісені
54.	Сучасні технології сирів, які виробляються за участю молочнокислої мікрофлори закваски, поверхневої мікрофлори сирного слизу і мікрофлори плісені
55.	Інновації у виробництві розсольних сирів
56.	Сучасний асортимент і новітні технології плавлених сирів і продуктів сирних плавлених
57.	Дослідження інновацій у виробництві продуктів дитячого харчування. Асортимент і особливості технології адаптованих дитячих молочних продуктів II покоління
58.	Сучасні технології сухих сумішей для дитячого харчування лікувально-профілактичного призначення
59.	Технологія сухих молочних біологічно-активних добавок (БАД)
60.	Сучасний асортимент згущених та сухих молочних консервів та інноваційні шляхи його розширення
61.	Сучасні технології згущених стерилізованих молочних консервів без цукру
62.	Інноваційні технології згущених молочних консервів з цукром
63.	Новітні технології рекомбінованих згущених молочних продуктів з цукром
64.	Інновації у виробництві сухих молочних консервів. Застосування двохстадійного сушіння в молочній промисловості
65.	Сучасні напрями переробки молочної сироватки. Інноваційні технології продуктів із молочної сироватки
66.	Сучасні напрями переробки маслянки. Традиційні та інноваційні технології продуктів із маслянки.
67.	Сучасні технології казеїнатів та казецитів
68.	Інноваційні технології глибокої переробки молока. Використання мембранних технологій і хроматографії
69.	Сучасні технології виробництва лактози та її похідних
70.	Технологія виробництва білкових продуктів нового покоління: концентрату сироваткових білків (КСБ), мікропартикуляту сироваткових білків і продуктів отриманих фракціонуванням молочних білків.

3. ПРИНЦИП ОБРАННЯ ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Тематика курсових робіт розглядається на засіданні кафедри та затверджується завідувачем кафедри.

Кожному студенту надається можливість самостійно вибрати будь-яку тему, відповідну особистого і професійного інтересу. Тема курсової роботи може бути запропонована студентом за умови обґрунтування її доцільності та відповідності цілям і завданням професійної підготовки фахівців.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

4.1. Вибір теми

Написання КР включає такі етапи:

- 1) вибір теми;
- 2) підбір і первісне ознайомлення з літературними джерелами за обраною темою;
- 3) складання попереднього варіанту плану;
- 4) вивчення відібраних літературних джерел;
- 5) складання кінцевого варіанту плану;
- 6) збір і обробка фактичних даних на основі статистичної інформації, публікацій в спеціальній літературі, а також їх систематизація і узагальнення;
- 7) написання й оформлення КР.

4.2. Підбір джерел та їх обробка

Огляд та підбір джерел здійснюються:

- після затвердження теми КР;
- самостійно або за допомогою працівників бібліотеки академії;
- шляхом звернення до предметно-тематичного, алфавітного й електронного каталогів у бібліотеці академії;
- шляхом звернення до відповідних підрозділів інших бібліотек;
- шляхом використання першоджерел, праць видатних вчених, у тому числі й мовами оригіналів;
- шляхом звернення до керівника, який під час консультації може рекомендувати студентам сучасні літературні джерела та давати поради щодо збору практичного матеріалу;
- для дослідження специфіки та проблемності даної теми;
- для складання списку використаних джерел;
- для складання попереднього робочого плану КР.

Вивчення літератури з обраної теми слід починати з відповідних підручників, посібників, енциклопедій, довідників, з перегляду власних лекційних та семінарських конспектів, поступово переходячи до ознайомлення з монографічними роботами, статтями в періодичних виданнях тощо. В першу чергу підбирається література останніх років видання. Для полегшення підбору статей з журналів доцільно ознайомитися зі змістом статей, що були опубліковані за рік, в останньому або першому номері журналу.

В результаті цієї роботи студент складає список літератури, який повинен включати не менш 15 джерел. За необхідності студент може узгодити цей список з керівником курсової роботи.

Вивчення підібраної літератури полягає в складанні конспекту, робочих записів за питаннями КР.

Літературу слід вивчати, переходячи з більш простого матеріалу до складнішого. На початку, необхідно ознайомитися з основною теоретичною літературою (підручниками, навчальними посібниками), де дається загальний огляд та напрямки дослідження по даній темі, а потім спеціальної (інструкціями, методичними вказівками).

При вивченні і конспектуванні літератури необхідно визначити, в якому питанні може бути використаний отриманий матеріал.

Під час обробки джерел для написання КР необхідно:

- виписувати, копіювати, знаходити в електронному вигляді необхідний матеріал;
- вказувати назву джерел після обраного матеріалу (виписаного, скопійованого або знайденого в електронному вигляді) для правильного оформлення посилань;
- особливо ретельно фіксувати джерела, з яких обрані визначення, класифікації та ін.;
- користуватися довідниками, енциклопедіями, словниками;
- творчо опрацьовувати матеріали з теми КР в друкованих та електронних журналах;
- стежити за появою нового матеріалу;
- нормативний, статистичний і фактичний матеріал опрацьовувати після вивчення теоретичних джерел;
- узагальнювати знайдений матеріал за допомогою складання таблиць, схем, графіків (для реалізації творчого підходу під час написання КР).

Після ознайомлення із джерелами з обраної теми слід переходити до складання плану КР. Слід пам'ятати, що тільки після огляду існуючих із даної теми джерел, можна скласти повноцінний план КР.

4.3. Складання плану курсової роботи

На основі попереднього ознайомлення з літературою визначається приблизне коло питань, які будуть розглянуті в окремих розділах і підрозділах. Їм даються відповідні назви, визначається зміст кожного розділу та підрозділу.

Слід звернути увагу, що план курсової роботи повинен висвітлювати основну ідею роботи, розкривати її характер.

Складаючи план КР, необхідно пам'ятати:

- 1) правильна логічна структура плану – це умова успішного розкриття теми;
- 2) під час вивчення і систематизації, відібраної за темою, літератури план може змінюватися, коригуватися, уточнюватися. Це може бути пов'язано з тим, що з окремих питань плану, виділених на самостійний розділ, не виявилось достатнього матеріалу, а з інших навпаки, є нові дані, що представляють

теоретичний і практичний інтерес. При цьому необхідно врахувати, щоб зміна плану не призвела до спотворення основної ідеї курсової роботи, а відповідала її темі. Під час виникнення необхідності внесення до плану доповнень чи уточнень, останні обов'язково повинні бути узгодженими з керівником.

План КР повинен:

- відображати зміст, структуру, логічний взаємозв'язок основних частин роботи;
- бути простим (не менше 4-х розділів без підрозділів) або складним (не менше 2-х розділів із 2–4-ма підрозділами в кожному розділі);
- включати вступ, основну частину (розділи, підрозділи) й висновки;
- бути перевіраним і затвердженим керівником.

Під час складання плану необхідно звернути увагу на те, щоб:

- назва кожного розділу й підрозділу максимально точно відповідала його змісту;
- логіка розділів йшла від простого до складного, від теорії до практики, від світового досвіду до вітчизняної практики; від проблем до шляхів їх вирішення та перспектив розвитку явища;
- підрозділи повністю розкривали зміст розділу;
- назви розділів або підрозділів були простими реченнями по можливості без розділових знаків (ком, крапок з комою);
- назви розділів або підрозділів не складалися із двох або більше речень;
- план був не перевантажений великою кількістю розділів і підрозділів.

Правильно складений план курсової роботи забезпечує логічну послідовність розміщення матеріалу, допомагає студентові уникнути змін при написанні курсової роботи.

4.4. Обов'язки керівника курсової роботи

У процесі підготовки студентом КР допускається подання керівнику окремих її частин під час консультацій. Керівник повинен виявити помилки та неточності, що стосуються змісту опрацьованого матеріалу, вказати в чому вони полягають і визначити шляхи їх усунення, а також виправити неправильні й нечіткі формулювання, відзначити стилістичні помилки.

Керівник:

- визначає терміни виконання КР;
- визначає порядок роботи зі студентами на всіх етапах її написання;
- визначає дні консультацій із виконання КР та дні її захисту;
- затверджує обрану студентом тему та складений ним план КР;
- проводить групові й індивідуальні консультації;
- консультує з питань опрацювання літератури, зокрема, сучасних джерел;
- періодично перевіряє якість і своєчасність виконання КР;
- у разі недотримання строків виконання КР студентами доповідає про це завідувачу кафедри або запрошує їх на засідання кафедри;
- перевіряє КР;

- бере участь у захисті КР у складі комісії із захисту.

4.5. Обов'язки студента щодо виконання курсової роботи

Для успішного виконання навчального плану стосовно написання КР **студент повинен:**

- своєчасно обрати тему та завдання КР;
- своєчасно скласти план й погодити його з керівником;
- дотримуватись вимог цих методичних рекомендацій;
- відвідувати консультації керівника КР;
- використовувати достовірний фактичний і статистичний матеріал;
- максимально повно використовувати друковані й електронні ресурси бібліотеки академії;
- своєчасно надавати свою КР на перевірку;
- дотримуватись термінів виконання та захисту КР;
- цікавитись у старости організаційними питаннями щодо групових консультацій та поточної перевірки стану виконання студентами КР.

Дотримання даних умов забезпечить студентам своєчасне виконання КР та високу оцінку під час її захисту. *Слід пам'ятати, що вчасне та якісне виконання КР значною мірою залежить від вчасно розпочатої роботи над нею.*

У випадку невиконання КР у встановлений строк студент запрошується на засідання кафедри для встановлення причин невиконання роботи й розробки коригуючих заходів із кінцевим терміном виконання з відповідним фіксуванням цього у протоколі засідання кафедри.

По закінченню строку виконання коригуючих заходів студент звітує про їх виконання. У випадку невиконання коригуючих заходів студентом у встановлений строк кафедра виходить із клопотанням до декана факультету про відрахування студента як нездатного виконати вимоги навчального плану за фахом.

4.6. Порядок оформлення курсової роботи

Загальний обсяг КР повинен складати 25-30 сторінок друкованого тексту, надрукованого з однієї сторони аркуша. До загального обсягу роботи не входять список використаних джерел і додатки, але всі сторінки зазначених складових частин КР нумеруються на загальних засадах. Під час написання КР необхідно дотримуватися таких правил.

1. Розподіляти текст роботи між розділами й підрозділами рівномірно. На кожен розділ або підрозділ повинна припадати приблизно однакова кількість сторінок. Не слід допускати, щоб один підрозділ у тексті роботи займав 3 сторінки, а інший – 15. Кількість сторінок, що приходяться на кожен розділ, для своєї теми можна вирахувати так: від загальної кількості сторінок роботи (наприклад, 30 сторінок) відняти обсяг титульного листа (1), вступу (2), висновків (3) і розділити на кількість розділів (наприклад, 4). Отримуємо 6 сторінок. Кількість сторінок для кожного підрозділу отримується шляхом ділення отриманого обсягу розділу на кількість підрозділів.

2. Спочатку працювати над основним текстом, потім – над вступом і висновками. При цьому частина вступу, що стосується мети й завдань дослідження, повинна бути визначена на початку написання роботи, а інша частина вступу – після написання основного тексту роботи, оскільки актуальність, огляд наукових джерел із даної теми й методи її дослідження стануть відомі студенту тільки після ознайомлення з матеріалом із даної теми.

3. Текст потрібно викладати від першої особи у множині. Науковий текст є безособовим, тому не прийнято писати «на мою думку», «я рекомендую», «мені здається». Натомість викладати матеріал слід так: «на нашу думку», «вважаємо» й т. д.

4. Уважно ознайомитися зі змістом даних методичних вказівок. (Досвід показує, що помилки студентів є типовими, тобто однаковими для більшості з них. Такі помилки, в основному, стосуються оформлення та виникають через неуважність студентів. Тому перед тим, як прийти на консультацію до керівника або здати роботу на перевірку, студенту слід ретельно переглянути дані методичні рекомендації та взяти до уваги всі рекомендації й вимоги до написання КР, користуючись ними, здебільшого, як довідником. Це дозволяє значно зменшити час консультації та сконцентрувати увагу на змістові роботи).

Оформлення КР (тобто її зовнішнього вигляду) має відповідати певним вимогам. КР має бути виконана комп'ютерним способом і роздрукована на білих аркушах формату А 4 (210х297 мм).

Курсова робота має бути охайно оформлена й поміщена у спеціальну папку (без вкладання кожного її листочка у файли, оскільки це ускладнює перевірку, перешкоджаючи здійсненню викладачем поміток на її сторінках). Це може бути папка із притиском (зазвичай, непрозора), із повздовжнім зажимом по лівому краю листа (зазвичай, прозора повністю) або така, що передбачає попередню обробку листів за допомогою дигоколу (зазвичай, прозора зверху).

КР зшивається (або скріплюється) в такому порядку:

- 1) титульний аркуш (Додаток А);
- 2) завдання на виконання КР, затверджене керівником - у випадку обрання своєї теми або зміни теми, обраної раніше (Додаток Б);
- 4) зміст;
- 5) вступ;
- 6) теоретична частина;
- 7) висновки;
- 8) список використаних джерел;
- 9) додатки;
- 10) лист оцінювання (Додаток В).

Титульний аркуш і зміст є окремими складовими КР й розміщуються на окремих сторінках. Завдання є окремим документом, що також розміщується після титульної сторінки, але не нумерується й до загальної кількості сторінок КР не входить. Зміст відображає послідовність основних складових частин роботи та початкові їх сторінки в тексті КР.

Кожна наступна складова частина КР (вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки) повинна починатися з нової сторінки.

Підрозділи в межах кожного розділу розміщуються один після одного послідовно (через відстань не менше двох рядків), тобто на тій же сторінці, на якій закінчився попередній підрозділ.

Висновки є підсумком проведеної роботи, завершальною частиною КР і значною мірою визначають якість КР. Написанню висновків слід приділити особливу увагу, адже їх якість яскраво свідчить про аналітичні здібності студента та його здатність до узагальнення.

Список використаних джерел містить бібліографічні відомості про використані під час написання даної КР джерела. Такий список становить одну із суттєвих частин КР, яка відображає самостійну творчу роботу її автора та свідчить про рівень і глибину дослідження даної теми.

У додатки виносяться допоміжні ілюстрації або таблиці; матеріали, що через великий обсяг, специфіку викладання або форму подання не можуть бути внесені до основної частини роботи. Кожен додаток, окрім позначення у вигляді букви, повинен мати назву, починатися з нової сторінки, яка нумерується, продовжуючи наскрізну нумерацію сторінок за всією роботою.

Лист оцінювання відображає оцінку змісту, оформлення, організації виконання та захисту КР, яку в балах виставляє керівник КР та комісії із захисту. Бланк листа оцінювання студентом роздруковується самостійно з електронного варіанту цих методичних вказівок.

Завершену КР слід здати лаборанту кафедри технології переробки продукції тваринництва не пізніше двох тижнів до початку сесії. Здану КР лаборант реєструє в кафедральній книзі реєстрації курсових робіт.

Перевірка КР керівником може тривати до 7 днів. Після перевірки та схвалення КР керівник її підписує на обкладинці та заповнює лист оцінювання.

4.6.1. Структура вступу

КР повинна мати чітку логічну структуру як за формою, так і за змістом. Основними складовими її частинами є вступ, теоретична частина, розрахункова частина, висновки. Вимоги до структури вступу описані далі. **Вступ повинен складатися** із зазначених нижче частин, кожна з яких повинна починатися з абзацу:

- 1) обґрунтування актуальності теми;
- 2) огляд наукових джерел;
- 3) мета й завдання дослідження;
- 4) відомості про обсяг і структуру роботи.

У першій частині вступу – *обґрунтування актуальності теми* – студент повинен окреслити й обґрунтувати (тобто підтвердити, довести) важливість теми, її відповідність сучасним вимогам і потребам молочної та м'ясної галузі. Дана частина вступу може починатися словами: «Актуальність даної теми полягає в тому, що».

Друга частина вступу – *огляд літературних джерел* – передбачає короткий огляд студентом вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з даної проблеми з наведенням прізвищ авторів, які займалися її дослідженням, з

метою оцінки сучасного стану розв'язання даної проблеми та визначення питань, що вимагають подальшого дослідження. Посилань на літературу в цій частині вступу наводити не потрібно. Текст цієї частини вступу може складатися з речень таких конструкцій: «Проблемою ... (вказати явище, яке досліджується в даній курсовій)... займалися ... (вказати прізвища й ініціали науковців в алфавітному порядку, які займалися даною проблемою)»; «Ідею ... (вказати, яку) ... вперше науково обґрунтував ... (вказати прізвище та ініціали науковця).»; «У сучасній вітчизняній (або зарубіжній) науці дослідженням даної категорії продовжують займатися ... (вказати прізвища та ініціали в називному відмінку)».

Третя частина вступу – *мета і завдання дослідження* – передбачає необхідність окреслення мети й завдань КР з даної теми. Мета КР фактично вказана в її темі, а завдання – у розділах і підрозділах. Це означає, що мету КР слід формулювати, орієнтуючись і використовуючи назву даної КР, а завдання – орієнтуючись на назву та кількість розділів і підрозділів. Завдання є тими «кроками», які дослідник повинен здійснити для досягнення поставленої мети. Мета й завдання КР повинні відображати дію дослідника, тому їх формулювання слід починати зі слів: «дослідження», «з'ясування», «систематизація», «розгляд» і т. д. Текст даної частини вступу повинен починатися словами: «*Метою курсової роботи є дослідження ... (вказати назву КР у відповідному відмінку).* Відповідно до означеної мети в курсовій роботі були поставлені й вирішувались такі *завдання*: (і далі їх вказати у *стовпчик як перелік без нумерації* з використанням наказових дієслів: провести аналіз ... ; розкрити сутність ...; висвітлити основні положення ...; розглянути особливості (або проблеми, різновиди) ... і т. д.)». Орієнтовно кількість завдань КР повинна дорівнювати кількості розділів.

Четверта частина вступу – *відомості про обсяг і структуру роботи* – передбачає опис структури КР, тобто того, що входить у її склад. Дана частина вступу має традиційну схему і описується за допомогою таких традиційних слів і речень: «Курсова робота *складається* зі вступу, ... (словами – кількість у родовому відмінку) розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг курсової роботи становить ... сторінки комп'ютерного тексту. У тексті курсової розміщено ... (цифрами й далі – також) таблиць; ... додатків на ... сторінках; список використаних джерел містить ... найменування». Вступ має бути обсягом 2–3 сторінки.

4.6.2. Структура розділів

Основна частина роботи передбачає аналіз наукової літератури з певної теми з точки зору з'ясування історії розвитку, сучасного стану і найбільш перспективного розвитку питань з теми курсової роботи, формування власної думки щодо розв'язання даної проблеми. Основна частина представлена у вигляді розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів, що відображають суть роботи у певній послідовності.

При написанні розділу необхідно робити посилання по тексту на літературні джерела вітчизняних і закордонних авторів за останні 5-10 років. Не рекомендується використовувати навчальні посібники і підручники.

Обов'язковою умовою є наведення прикладів застосування різноманітних домішок та речовин при виробництві молочних та м'ясних продуктів, наведення рецептур.

4.6.3. Структура висновків

Структура висновків (тобто загальних висновків у кінці КР) повинна містити такі елементи (*їх назви не треба вказувати на початку абзаців*):

- підтвердження актуальності обраної теми;
- підтвердження виконання кожного з поставлених завдань приблизно по 1-2 абзаци як висновки за кожним із поставлених у вступі завдань);
- пропозиції та рекомендації (за їх наявності), що сформував автор КР після дослідження опрацьованого матеріалу.

Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. Важлива вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини й висновків, зроблених у розділах. Висновки (в кінці КР) повинні бути викладені на 1-2 сторінках.

Висновки і пропозиції є завершальною частиною роботи і у значній мірі визначають якість курсової роботи.

4.7. Вимоги до змісту курсової роботи

Наповнюючи змістом КР, студент повинен керуватися такими **основними вимогами**:

Розкрити тему повністю. Це означає глибоко та всебічно розкрити тему КР, для цього необхідно чітко орієнтуватися на назву КР і затверджений керівником план. Необхідно також стежити за тим, щоб матеріал КР рівномірно розподілявся між розділами та підрозділами, тобто кожному з розділів і підрозділів було відведено приблизно однакову кількість сторінок.

Використати достовірні дані. Достовірність (правдивість) даних підтверджується посиланням на офіційні джерела таких даних. Ними можуть слугувати статистичні довідники, офіційні дані інформаційних агентств (переважно в електронному вигляді) або будь-які інші джерела, у яких наводяться такі дані (опубліковані статті, книги, журнали).

Використати сучасні інформаційні джерела. Переважаюча більшість використаних джерел (близько 70 %, але не менше 50 %) повинна бути сучасними, тобто за поточний і два-п'ять попередніх роки, оскільки теоретичний рівень КР повинен відповідати сучасному рівню сільськогосподарської науки. Пізніші (давніші) роки доцільно використовувати в історичному аспекті, тобто для дослідження того, як дану проблему розглядали раніше інші науковці, або якими показниками дане явище характеризувалося в попередні роки.

Застосувати творчий підхід до аналізу проблеми. Під творчим підходом під час написання КР слід розуміти самостійну роботу студента з узагальнення, виокремлення складових частин та визначення особливостей досліджуваного явища, систематизації, класифікації дослідженого матеріалу. Результатом реалізації творчого підходу студента до дослідження матеріалу даної теми можуть бути висловлені студентом думки щодо того чи іншого явища (з відповідним обґрунтуванням власної думки на основі критичного аналізу використаних джерел), складені студентом таблиці (в тому числі порівняльні), логічні схеми, графіки тощо, а не просте їх копіювання з інших використаних джерел.

Достатньою мірою обґрунтувати висновки. Обґрунтованість висновків полягає в чіткому взаємозв'язку мети, завдань, висновків за розділами та загальних висновків. Кожен абзац висновків повинен послідовно підтверджувати досягнення мети КР та виконання кожного з поставлених у роботі завдань, використовуючи для цього основний матеріал кожного розділу або підрозділу, досліджені факти, твердження, виявлені особливості предмета дослідження. Разом із тим, загальні висновки в кінці роботи не повинні являти собою суму скопійованих із розділів частин тексту, а бути чітко та стисло сформульованими висновками за кожним із завдань, які б показували, яких результатів у процесі виконання даного завдання вдалося досягти.

5. ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ

5.1. Вимоги до тексту

Відстань між рядками в тексті КР повинна бути 1,5 інтервали з розрахунку не більше 40 рядків на сторінці (з висотою знаків не менше 1,8 мм). Текст курсової роботи повинен бути:

- набраним на комп'ютері в текстовому редакторі Word;
- шрифтом Times New Roman розміром 14;
- з міжрядковим інтервалом 1,5 і такою ж відстанню між абзацами;
- з полями: верхнім, нижнім – 20 мм, правим – 10 мм; лівим – від 20 до 30 мм (залежно від відстані, необхідної для підшивки);
- з однаковою щільністю та чіткістю тексту;
- з вирівнюванням основного тексту по ширині;
- грамотно викладеним, тобто без орфографічних, граматичних, синтаксичних і стилістичних помилок (у тому числі обов'язково вичитаним після використання комп'ютерних програм-перекладачів);
- повинен починатися через два рядки після назв складових частин роботи;
- окремі слова та формули, що вписуються до надрукованого тексту, мають бути чорного кольору та мати близьку до основного тексту щільність;
- з наведенням власних імен мовою оригіналу (під час першого згадування – обов'язково).

Текст КР не повинен містити:

- численних виправлень (допустимо не більше 2-х виправлень на сторінку, здійснених акуратно за допомогою коректора);
- некоректних і невиправданих скорочень наукових і спеціальних термінів на власний розсуд (за винятком використання загальноприйнятих скорочень);
- розривів ініціалів і прізвищ науковців (коли ініціали розміщені на одному рядку, прізвище – на іншому);
- розривів між цифрами й одиницями виміру (коли цифри розміщені на одному рядку, а одинці виміру – на іншому);
- виділень полів будь-якими рамками;
- сторінок, зайнятих текстом менше половини (коли решта сторінки залишається порожньою).

Відступи (інтервали) між частинами роботи мають бути не менше двох рядків (полуторного інтервалу). Тобто, відстань між заголовками та наступним і попереднім текстом повинна бути не менше двох рядків, зокрема:

- між назвою структурної частини роботи та її текстом;
- між назвою розділу й назвою підрозділу;
- між кінцем попереднього підрозділу й назвою наступного підрозділу.

Абзацні відступи в тексті повинні бути розміром 5 знаків або 1,25 см від лівого поля та *однаковими* за всім текстом роботи. При цьому слід пам'ятати, що **абзац у тексті** формується з метою висловлення та пояснення в ньому однієї окремої, самостійної думки й не повинен бути занадто малим (в одне речення) або ж занадто великим (на всю сторінку). Середній розмір абзацу складає 15-20 рядків тексту або 5-7 повних речень.

5.2. Вимоги до нумерації

Номери сторінок, розділів і підрозділів, ілюстрацій, таблиць у КР проставляються арабськими цифрами *без знака №*. **Нумерація сторінок** розташовується у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці й повинна здійснюватися так:

- 1) титульний аркуш – *перша сторінка*, але номер на ній не ставлять;
- 2) завдання – не нумерується й до загального обсягу КР не входить;
- 3) зміст – *друга сторінка*, нумерується;
- 4) всі інші частини роботи (з додатками включно, окрім оцінювального листа) нумеруються далі згідно з порядком.

Нумерація структурних частин КР здійснюється так:

- зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера, тобто не нумеруються (наприклад, не можна писати «1. ВСТУП» або «6. ВИСНОВКИ»);
- розділи повинні мати порядкову нумерацію в межах КР;
- номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ» (тобто, РОЗДІЛ 1), розміщують симетрично до тексту (по центру рядка) вгорі (при цьому після номера розділу крапку не ставлять, а заголовок (тобто назву) самого розділу розміщують на наступному рядку по центру великими буквами нежирним шрифтом);

- кожен розділ починають із нової сторінки, а підрозділ – через два рядки після назви розділу або кінця тексту попереднього підрозділу;
- підрозділи нумерують у межах кожного розділу;
- номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу (наприклад, «2.3», що означає другий розділ третій підрозділ);
- у кінці номера підрозділу перед його назвою (заголовком) повинна стояти крапка, після якої в тому ж рядку подається заголовок підрозділу з великої (прописної) букви без крапки в кінці (наприклад, «2.3. Назва підрозділу»).

5.3. Оформлення назв розділів і підрозділів

Назви розділів повинні бути:

- розміщені по центру вгорі (тобто, з нової сторінки);
- написані великими (прописними) буквами без номера на початку;
- рядком нижче від позначення номера розділу (тобто, на одному рядку – «РОЗДІЛ 1» (без лапок і крапки в кінці), на наступному рядку – назва розділу великими літерами з вирівнюванням по центру без крапки в кінці);
- друкуватися без виокремлення жирним шрифтом і без перенесення слів;
- співпадати з назвами розділів, що вказані у змісті КР.

Назви підрозділів повинні:

- розміщуватися нижче на два рядки від назви розділів;
- з абзацного відступу в 5 знаків (або 1,25 см);
- починатися з нумерації (наприклад, «2.3. Назва підрозділу»);
- друкуватися малими літерами (окрім першої великої літери) без крапки в кінці;
- друкуватися без виокремлення жирним шрифтом;
- не містити переноси слів.

Якщо заголовок розділу або підрозділу складається із двох або більше речень (що для КР є небажаним через невеликий обсяг порівняно з іншими видами наукових робіт), їх розділяють крапкою. Крім цього, назви розділів і підрозділів не можна розміщувати в нижній частині сторінки, якщо після них залишається тільки один рядок тексту або немає тексту взагалі.

5.4. Оформлення таблиць

Оформлення таблиць здійснюється так:

- таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті або на наступній сторінці;
- кожна таблиця повинна мати номер і заголовок (назву), що відображає її зміст;
- після тексту з відступом в один рядок із великої букви друкується слово «Таблиця» та її номер (тобто «Таблиця 1.2» (в тексті КР – без лапок) із вирівнюванням по правому краю без крапки в кінці;

- назву таблиці розміщують на наступному рядку (тобто нижче слова «Таблиця 1.2» і безпосередньо над самою таблицею) з великої букви симетрично до тексту (з вирівнюванням по центру) без крапки в кінці назви;
- у КР таблицю розміщують так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного (закріпленого) боку КР або з його поворотом за годинниковою стрілкою (тобто у форматі листа з альбомною орієнтацією);
- громіздкі таблиці слід виносити в додатки (при цьому слово «Таблиця» в додатку не вказується);
- заголовки стовпців (граф) повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними;
- висота рядків у таблиці повинна бути не меншою 8 мм;
- якщо таблиця розміщується на одній сторінці й не переноситься на іншу, то графу з порядковими номерами рядків (тобто № з/п) до таблиці включати не треба;
- на всі таблиці, наведені в КР, повинні бути посилання в тексті (подібно до посилань на ілюстрації);
- після кожної таблиці внизу ліворуч слід вказати джерело її даних, тобто зробити посилання;
- посилання на джерело даних таблиці наводиться на наступному після таблиці рядку з абзацного відступу із крапкою в кінці;
- на всі таблиці КР повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад, «... в табл. 1.2»;
- у повторних посиланнях на таблиці й ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад, «(див. табл. 1.3)».

Якщо таблиця була просто перенесена з певного джерела без змін, то після таблиці внизу пишуть, наприклад, «Джерело: [2, с. 23]» (в тексті КР – без лапок). Якщо таблиця була складена (або перероблена) автором на основі певного джерела, то після таблиці внизу пишуть, наприклад, «Джерело: розроблено автором на основі [2, с. 35]» (в тексті КР – без лапок).

У таблиці не повинно бути порожніх клітинок, тому під час її заповнення слід користуватися далі вказаними умовними позначеннями. Якщо дані відсутні – у клітинці ставлять три крапки або пишуть «нема даних», якщо явище не мало місця – ставлять тире, якщо показник не має сенсу – ставлять знак «Х», якщо дані є, але їх значення менші прийнятої в таблиці точності – ставлять «0,0».

Для наочності таблиці громіздкі цифри слід округлювати до одиниць більшої розмірності (наприклад, тис грн замість грн тощо). У випадку, коли цифрові дані у таблиці мають різні одиниці виміру, то одиниці виміру вказують в заголовку кожного стовпця після коми. Якщо одиниці виміру однакові для всіх показників у таблиці, то одиниця виміру вказується між назвою та самою таблицею над її правим кутом або після назви таблиці в тому ж рядку у круглих дужках. Таблиця вважається завершеною за наявності в ній підсумків. Підсумки окремих груп сукупності позначають словом «Разом», підсумки сукупності в цілому – словом «Всього».

Під час перенесення таблиці на іншу сторінку:

- слово «Таблиця» та її номер вказують над першою частиною таблиці один раз;
- у першій частині таблиці після «шапки» таблиці (тобто заголовків і підзаголовків стовпців (граф) таблиці) включають рядок із номерами стовпців;
- над другою частиною «розірваної» таблиці з вирівнюванням по правому краю пишуть слова «Продовження табл.» та вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1.2»;
- у другій частині таблиці замість її шапки вказуються тільки номери стовпців.

5.5. Оформлення переліків

Наукові тексти відзначаються великою кількістю переліків, зокрема, під час розгляді різновидів, класифікацій, послідовності дій і т. д. Такі переліки можуть складатися як із закінчених, так і з незакінчених фраз (тобто окремих слів або невеликих фраз без розділових знаків усередині).

Оформлення переліків у вигляді окремих слів здійснюється так:

- вирівнюють по ширині тексту;
- розміщують підряд за текстом, в рядок, без утворення абзаців;
- відокремлюють один від одного крапкою з комою;
- позначаються арабськими цифрами або маленькими буквами із напівкруглою дужкою, що закривається;
- між цифрою з дужкою та словом не повинно бути «міжрядкового» розриву (коли номер розміщується на одному рядку, а слово – на іншому);
- утворюють собою одне речення.

Оформлення переліків у вигляді невеликих фраз без розділових знаків усередині здійснюється так:

- вирівнюють по ширині тексту;
- частини переліку розміщують із нового рядка (тобто з утворенням абзаців);
- відокремлюють один від одного крапкою з комою;
- позначаються арабськими цифрами або маленькими буквами з напівкруглою дужкою, що закривається;
- утворюють собою одне речення.

Оформлення переліків у вигляді закінчених фраз із розділовими знаками в середині здійснюється так:

- вирівнюють по ширині тексту;
- частини переліку розміщують із нового рядка (тобто з утворенням абзаців);
- відокремлюють один від одного крапкою;
- позначаються арабськими цифрами із крапкою після цифри;
- кожна частина переліку починається з великої букви;
- утворюють собою декілька речень.

Текст усіх елементів переліку граматично підпорядковується головній фразі. Основну фразу не рекомендується переривати на прийменнику або сполучнику (на, із, від, те, що, як та ін.).

5.6. Оформлення скорочень

Серед скорочень, що використовуються під час написання КР, можуть бути наступні їх види:

1) літерні аббревіатури (загальноприйняті та/або запроваджені автором);
 2) умовні графічні скорочення за частинами і початковими літерами слів.
 Скорочення у вигляді аббревіатур, частини слів або усічених слів використовуються для зменшення обсягу тексту з метою дати максимум інформації. Оформлення скорочень здійснюється так:

- загальноприйняті аббревіатури використовуються в тексті КР без їх розшифровки (наприклад, ФРН, США, СНД);
- започаткування аббревіатур, пропонуваніх автором, виправдане лише у випадку, якщо вони використовуються автором у тексті КР не менше трьох разів;
- аббревіатури, запропоновані автором, під час першого їх згадування вказуються у круглих дужках після повного найменування й надалі вживаються в тексті без розшифровки;
- слова «та інші», «і таке інше» всередині речення не скорочуються;
- не рекомендується скорочувати слова «так званий», «наприклад»;
- у скороченнях для позначення фізичних, метричних величин, грошових та інших одиниць крапку не ставлять (3 хв, 68 кг, 2690 грн).

Прикладами загальноприйнятих умовних скорочень є скорочення:

- 1) що використовуються після перерахування та зазначаються в кінці речення (та ін. – та інше, і т. д. – і так далі, і т. п. – і тому подібне);
- 2) під час посилань (див. – дивись, пор. – порівняй);
- 3) під час позначення століть і років цифрами (ст. – століття, ст.ст. – проміжок у декілька століть, р. – рік, рр. – роки).

5.7. Оформлення посилань на джерела

Посилання на джерела використовуються в таких випадках:

- використання нормативного матеріалу;
- запозичення з інших джерел цифр, дат, таблиць, схем;
- наведення визначень, взятих з інших джерел;
- наведення цитат, висновків інших науковців і дослідників;
- використання фактичного матеріалу, прикладів з інших джерел;
- наведення переліків, пропозицій, проблем, окреслених в інших джерелах.

Посилання на використані джерела зазначаються в тексті роботи проставлянням порядкового номера посилання за списком використаних джерел.

Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання. У разі виникнення необхідності послатися на думки авторів, праці яких є рідкісними (або давніми) і не можуть бути безпосередньо опрацьовані студентом, допускається використання цитат таких авторів з інших джерел.

Крім цього для наукового тексту існують певні мінімальні норми використання посилання: одне посилання на одну сторінку наукового тексту.

Оформлення посилань на джерела під час написання КР здійснюються так:

- у квадратних дужках;
- переважно в кінці речення (в цьому випадку крапка ставиться після квадратних дужок);
- у кінці переліку, якщо ним закінчується речення;
- із вказуванням номера джерела у списку джерел (наприклад, [15]) або номера та сторінки, з якої була взята інформація (наприклад, [15, с. 19]) у випадку, якщо сторінок у джерелі багато;
- якщо подібні висновки, точка зору або інше висловлюються в декількох джерелах, то у квадратних дужках наводять перелік їх номерів у зростаючому порядку через кому, наприклад, [15, 17, 25], або [12, с. 81; 13, с. 14], або через тире, якщо посилання йде на джерела, що розташовані одне за одним у списку, наприклад, [11–14].

У науковій літературі існують й інші способи оформлення посилань, зокрема, у вигляді виносок (із вказуванням номера виноски у вигляді ступеня, над словом, а внизу сторінки – із зазначенням повного бібліографічного опису даного джерела), але через їх більшу трудомісткість і незручність у порівнянні із пропонуваним варіантом посилань, під час написання КР вони не використовуються.

Вимоги до посилань у тексті КР:

- в тексті повинно бути посилання на 90 % джерел із тих, що вказані у списку;
- після наведення ілюстрацій, таблиць, формул, що запозичені з інших джерел, обов'язково наводиться посилання;
- середня норма кількості посилань у науковому тексті: 1 «нове» посилання на 1 сторінку;
- в тексті КР повинні бути й посилання на всі додатки (в кінці речення, що стосується пояснення матеріалу даного додатка, у круглих дужках зазначають, наприклад, (Додаток А) і ставлять крапку;
- чітка відповідність змісту посилання (в тексті) назві джерела у списку використаних джерел,
- чітка відповідність номера посилання (в тексті) та номера джерела у списку використаних джерел;
- чітка відповідність номера сторінки, наведеного в посиланні, межах загальної кількості сторінок у джерелі.

5.8. Вимоги до цитування

У науковому тексті цитування використовується для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

У випадку, коли автор КР бажає в тексті запозичити думку іншого автора, він може вчинити це двома способами: за допомогою точної цитати, або передати думку іншого автора без точного цитування. В обох випадках посилання є обов'язковим.

У випадку точного цитування текст цитати береться в лапки, приводиться в тій же граматичній формі, що в джерелі, зі збереженням особливостей авторського тексту. При непрямому цитуванні (викладі думок інших авторів своїми словами) варто гранично точно викладати авторські думки й коректно оцінювати думки опонента.

Цитування не повинне бути ні надлишковим, ні недостатнім: надлишкове цитування створює враження компілятивного характеру роботи, а недостатнє – знижує цінність роботи студента.

Оформлення цитат здійснюється так:

- текст починається і закінчується лапками;
- наводиться в тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі;
- наводиться повний текст цитати, без довільного скорочення авторського тексту й без перекручень думок автора;
- пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається без перекручення авторського тексту й позначається трьома крапками (вони ставляться в будь-якому місці цитати: на початку, всередині, на кінці);
- якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

5.9. Оформлення списку використаних інформаційних джерел

Перелік літературних джерел, що використовувалися в процесі виконання курсової роботи, розміщується після висновків і пропозицій на окремих аркушах у відповідності до стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Оформлення списку використаних джерел здійснюється відповідно до нижчеподаних загальних вимог:

- до списку включають усі використані під час написання КР джерела;
- всі джерела нумеруються арабськими цифрами із крапкою після цифри;
- джерела у списку розташовуються за абеткою;
- бібліографічний опис джерела складають безпосередньо за друкованим твором або виписують із каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв та ін.;
- список слід подавати в такій послідовності (згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006) у хронологічному порядку:
 - 1) Закони України (що стосуються теми КР);
 - 2) Укази Президента України;
 - 3) Постанови і Розпорядження Кабінету Міністрів України;
 - 4) документи й матеріали міністерств і відомств України;
 - 5) статистичні збірники, словники та довідники;

6) спеціальні джерела з теми українською та російською мовами (в алфавітному порядку за першою буквою бібліографічного опису джерела (монографії, підручники, навчальні посібники, статті);

7) спеціальні джерела з теми іншими мовами;

8) інтернет-джерела.

Конкретні вимоги та приклади оформлення різних видів джерел (книг, статей, електронних джерел, у тому числі з інтернету) викладені в періодичному виданні Вищої атестаційної комісії України «Бюлетень ВАК України» № 3 за 2008 р., а також наведені у додатку Г.

Кількість джерел, що необхідно використати в КР і, відповідно, вказати у списку, звичайно, залежить від теми. Але в науковому світі прийнято вважати, що необхідним є одне посилання на нове джерело на кожній сторінці наукового тексту.

Отже, якщо кількість основного тексту КР – 35-40 сторінок, то й бажана кількість опрацьованих і вказаних у списку джерел для розкриття теми КР достатньою мірою повинна бути в цих межах. У середньому рекомендованою кількістю використаних під час написання КР та вказаних у списку джерел – близько 25.

5.10. Оформлення додатків

Додатки оформлюють як продовження КР на наступних сторінках, тобто вони повинні мати спільну з рештою роботи наскрізну нумерацію сторінок. Додатки розміщують у кінці роботи в порядку появи посилань на них у тексті. Оформлення додатків здійснюється так:

- кожен додаток повинен починатися з нової сторінки;
- кожен додаток повинен мати позначення (у вигляді букви) та заголовок;
- позначення додатка (наприклад, «Додаток В», у тексті КР – без лапок) розміщується угорі малими літерами, окрім першої великої, з вирівнюванням по центру (тобто симетрично до тексту сторінки);

- для позначення додатків послідовно використовуються букви українського алфавіту (окрім літер, що згідно з вимогами стандарту не використовуються: Г, І, Є, З, І, Й, О, Ч, Ї (оскільки вони певною мірою схожі на цифри));

- назва (заголовок) додатка друкується на рядку, наступному після позначення додатка, маленькими буквами, окрім першої великої.

6. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист КР проводиться у строки, визначені деканатом, кафедрою та керівником. Під час захисту студент повинен мати КР й залікову книжку. КР захищають перед комісією у складі не менше 2-х викладачів (у тому числі керівника КР), які призначаються завідувачем кафедри. На захисті КР студент повинен продемонструвати глибокі знання змісту всіх розділів КР, вміння відповідати на запитання членів комісії, знання основних категорій, використаних у КР, основних тенденцій явища, що в ній розглянуто.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Якість виконання КР та результати її захисту оцінюються колегіально за 100-бальною шкалою.

Під час оцінювання КР до уваги беруться такі параметри:

1) науковий рівень дослідження (ступінь розкриття теми, структурно-логічної узгодженості викладення матеріалу за розділами та підрозділами, ґрунтовність висновків і пропозицій тощо);

2) дотримання строків написання та правил оформлення КР (рівень відповідності діючим вимогам і стандартам);

3) результати захисту КР (ступінь володіння матеріалом, правильність відповідей на питання, що були поставлені членами комісії, вміння аргументувати свою відповідь і за необхідності викладати свою точку зору тощо).

Кількість балів за студент отримує на підставі загальної оцінки змісту, якості оформлення (табл. 2), що оформлюється у вигляді листа оцінювання КР (Додаток В) та публічного захисту перед комісією (табл. 3).

Таблиця 2

Критерії оцінювання загального змісту та якості оформлення КР (до захисту)

№ п/п	Критерії оцінювання курсової роботи	Максимальна кількість балів
1.	Пояснювальна записка	49
	Обґрунтування актуальності теми	5
	Повнота розкриття теми, структурованість роботи	20
	Логічність і послідовність викладення теоретичного матеріалу	5
	Зв'язок з виробництвом: приклади впроваджень досліджених інновацій у виробництво	9
	Використання новітніх інформаційних джерел, чинних нормативних та законодавчих документів	5
	Обґрунтованість висновків та практична значущість рекомендацій (пропозицій) щодо мети і завдань роботи	5
2.	Ілюстративна частина	10
	Технічне оформлення роботи, стиль викладу	5
	Наявність технологічних схем, рисунків, діаграм, фотографій, тощо	5
3.	Загальна кількість балів за виконання курсової роботи (до захисту)	59

Таблиця 3

Критерії оцінювання результатів захисту КР

№ з/п	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Виголошення доповіді та її якість	20
2	Наявність та якість презентації	10
3	Відповіді на питання	11
	Загальна кількість балів	41

Результат виконання та захисту КР визначається за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ЄКТС (табл. 4): визначається сумою балів за загальну оцінку змісту та якості оформлення КР та її захист.

Таблиця 4

**Шкала оцінювання
результатів виконання та захисту курсових робіт**

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ПДАА	Оцінка за національною шкалою
A	90-100	відмінно
B	82-89	дуже добре
C	74-81	добре
D	64-73	задовільно
E	60-63	задовільно достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного захисту курсової роботи після її доопрацювання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим виконанням курсової роботи за новою темою

Захист і оцінка курсової роботи – це підведення підсумків самостійної роботи студента й одержання права допуску до екзамену з дисципліни.

Курсова робота студенту не повертається і зберігається на кафедрі не менше 3 років.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баль-Прилипко Л.Б. Актуальні проблеми галузі: Підручник. Київ. 2010. 374 с.
2. Винникова Л.Г. Технологія мяса и м'ясних продуктів. Київ: Інкос, 2006. 600 с.
3. Віннікова Л.Г. Безпечність і якість м'ясних продуктів в сучасних та майбутніх технологіях: монографія / К. «Освіта України», 2021. 148 с.
4. Інноваційні технологічні аспекти перероблення молока на білкові концентрати та сироваткові напої / Савченко О.А., Грек О.В., Пшенична Т.В.: монографія. К.: ЦП «Компринт», 2020. 183 с.
5. Інноваційні харчові інгредієнти у технологіях молочних та молокозмісних продуктів: підручник / Г.Є. Поліщук, О.В. Кочубей-Литвиненко, Т.Г. Осьмак, О.О. Басс. Київ: НУХТ. 2020. 222 с.
6. Клименко М.М. Технологія мяса та м'ясних продуктів. Київ, Вища освіта, 2006. 416 с.
7. Молокопереробка. Інновації : підручник / О.В. Грек, О.О. Красуля; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т харч. технол. Київ: НУХТ, 2017. 390 с.
8. Сирохман І.В. Якість і безпечність харчової продукції традиційних та інноваційних технологій [текст]: підручник / І.В. Сирохман, Т.М. Лозова, О.І. Гирка, М.І. Філь, М.-М. В. Калимон. Львів: «ЛТЕУ», 2020. 504 с.
9. Скорченко Т.А., Поліщук Г.Є., Грек О.В., Кочубей О.В. Технологія незбираномолочних продуктів. Навч. посібник. Вінниця: Нова книга, 2005. 264 с.
10. Сучасні технології молочних продуктів: підручник/ О.А. Савченко, О.В. Грек, О.О. Красуля. К.; ЦП «Компринт», 2017. 218 с.
11. Технології продуктів з модифікованим жировим складом: реалії та тенденції / О.А. Савченко, О.В. Грек, Петрина А.Б., О.А. Топчій, О.О. Красуля: монографія. К., 2018. 250 с.
12. Технологія мяса та м'ясних продуктів: Підручник / М.М. Клименко, Л.Г. Віннікова, І.Г. Береза та ін.; За ред. М.М. Клименка. К.: Вища освіта, 2006.

630 с.

13. Технологія виробництва молочних продуктів спеціального призначення: підручник/ О.А. Савченко, О.В. Грек, О.О. Красуля. К.; ЦП «Компринт», 2017. 218 с.

14. Якубчак О.М., Хоменко В.І., Мельничук С.Д. та ін. Ветеринарносанітарна експертиза з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва. Київ, Біопром, 2005. 800 с.

Допоміжні

1. Актуальні проблеми м'ясопереробної галузі: підручник / Л.В. Баль-Прилипко, Н.М. Слободянюк, Б.І. Леонова, Ю.П. Крижова; ред.: Л.В. Баль-Прилипко. Київ: Компринт, 2016. 422 с.

2. Баль-Прилипко, Л.В. Інноваційні технології якісних та безпечних м'ясних виробів: монографія / Л.В. Баль-Прилипко; за ред. С.Д. Мельничука. Київ: НУБіП, 2012. 207 с.

3. Віннікова, Л.Г., Поваров Н.М., Синиця О.В. Основи птахівництва та переробки птиці; Одес. нац. акад. харч. технологій. Навч. вид. Київ: Освіта України, 2020. 216 с.

4. Грек О.В., Скорченко Т.А. Технологія комбінованих продуктів на молочній основі: підруч. К.: НУХТ, 2012. 362 с.

5. Грек О.В., Поліщук Г.Є., Онопрійчук О.О. Технологія продуктів зі знежиреного молока, молочної сироватки і маслянки: навч. посібн. К.: НУХТ, 2011. 210 с.

6. Крижова Ю. П., Баль-Прилипко Л.В. Технологія м'ясних консервів : навч. посіб. . Київ : Компринт, 2016. 554 с.

7. Савченко О.А., Грек О.В., Красуля О.О. Актуальні питання технології молочно-білкових концентратів: теорія і практика: монографія. К., 2015. 292 с.

8. Скорченко Т.А., Грек О.В. Технологія дитячих молочних продуктів: навч. посібн. К.: НУХТ, 2012. 330 с.

9. Сухенко Ю.Г., Поліщук Г.Є., Раманаускас Р.Й., Шингарева Т.І. Технологія сиру: підручник / За ред. Ю.Г. Сухенка. К.: ЦП «Компринт», 2015.

412 с.

10. Технологія сиру: підручник / Сухенко Ю.Г., Поліщук Г.Є., Раманаускас Р.Й., Шингарева Т.І.; під заг. ред. Ю.Г. Сухенка.- 2-ге вид, переоб. і допов. К.: Фірма «ІНКОС», 2018. 412 с.

11. Товарознавство пакувальних матеріалів і тари: Підручник / І.В. Сирохман, В.М. Завгородня, В.Т. Лебединець. К.: Знання, 2014. 543 с.

Інформаційні ресурси

1. Журнал «Харчова і переробна промисловість» [Електроний ресурс] / Режим доступу : URL: [www. agronovator.ua](http://www.agronovator.ua) (Дата звернення 30.08.2023)

2. Науковий журнал «Харчова промисловість» [Електроний ресурс] / Режим доступу : URL: www.nbuv.gov.ua (Дата звернення 30.08.2023)

3. Інструкція по клеймуванню м'яса [Електроний ресурс] / Режим доступу: URL: www.document.ua/instrukcija-po-kleimuvannju (Дата звернення 30.08.2023)

4. Журнал «Мясной бизнес» Видавництво «Биопром» [Електроний ресурс] / Режим доступу: URL: www.meatbusiness.ua (Дата звернення 30.08.2023)

5. Журнал «Мясное Дело» [Електроний ресурс] / Режим доступу: URL: www.lagis.com.ua (Дата звернення 30.08.2023)

Додаток А**Зразок оформлення титульного аркуша****МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ****ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ****Кафедра технології виробництва продукції тваринництва****КУРСОВА РОБОТА****з дисципліни «Інноваційні технології переробки продукції
тваринництва»****на тему: «Інноваційні підходи при
використанні ферментів в ковбасному
виробництві»**

Здобувача вищої освіти магістр 1 курсу 1 групи
спеціальності 204 Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва
Ракецької Катерини Павлівни
Керівник: професор кафедри ТВПТ, к.с.г.н., доцент
Кравченко О.І.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

Додаток Б**Зразок завдання на виконання курсової роботи**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра технології виробництва продукції тваринництва

ЗАВДАННЯ

на курсову роботу з навчальної дисципліни
«Інноваційні технології переробки продукції тваринництва»

видане студенту(ці) _____ групи _____
на тему _____

Вихідні дані для написання роботи:

Завдання № _____

Завдання видав: _____
П.І.Б. викладача Підпис

Завдання отримав: _____
П.І.Б. студента Підпис

«_____» _____ 20__ р.

Додаток В

Зразок листа оцінювання курсової роботи

Факультет ТТП
Спеціальність
204

Полтавський державний аграрний університет

Форма навчання _____

Курс, група _____

ЛИСТ ОЦІНЮВАННЯ курсної роботи

з навчальної дисципліни **Інноваційні технології переробки продукції тваринництва**
здобувача вищої освіти _____

на тему _____

Обсяг курсової роботи _____ Кількість використаних джерел _____

Загальна оцінка роботи (необхідне підкреслити) *актуальність теми розкрита* – не розкрита, на середньому рівні, у повному обсязі; *структурованість роботи* – відсутня, на середньому рівні, у повному обсязі; *ілюстративна частина* – відсутні ілюстрації, ілюстрації не відповідають темі роботи, якісно ілюстрована.

Загальна оцінка змісту та якості оформлення роботи (необхідне підкреслити) *розкриття теми* – не розкрита, розкрита та обґрунтована частково, розкрита повністю; *логічність і послідовність викладання теоретичного матеріалу по темі роботи* – не відповідає темі роботи, викладено частково, повністю відповідає темі курсової роботи; *приклади впровадження досліджених інновацій у виробництво* – не наведені, наведені не повністю, наведено кілька прикладів; складання технологічних схем виробництва – допущені значні помилки, допущені окремі помилки, складено вірно; *висновки та пропозиції за результатами досліджень мають характер* – декларативний характер, частково розкривають результати досліджень, повністю характеризують роботу.

Результати оцінювання курсової роботи

№ п/п	Критерії оцінювання курсової роботи (проекту)*	Максимальна кількість балів	Отримані бали
1.	Пояснювальна записка	49	
	Обґрунтування актуальності теми	5	
	Повнота розкриття теми, структурованість роботи	20	
	Логічність і послідовність викладення теоретичного матеріалу	5	
	Зв'язок з виробництвом: приклади впровадження досліджених інновацій у виробництво	9	
	Використання новітніх інформаційних джерел, чинних нормативних та законодавчих документів	5	
	Обґрунтованість висновків та практична значущість рекомендацій (пропозицій) щодо мети і завдань роботи	5	
2.	Ілюстративна частина	10	
	Технічне оформлення роботи, стиль викладу	5	
	Наявність технологічних схем, рисунків, діаграм, фотографій, тощо	5	
3.	Загальна кількість балів за виконання курсової роботи (до захисту)	59	

Висновки (*підкреслити*):

- рекомендувати до захисту без доопрацювання;
- рекомендовано до захисту за умови доопрацювання _____
- не рекомендовано до захисту, необхідно суттєво доопрацювати _____

Роботу перевірів: _____

« ____ » _____ 201__ р. _____

Додаток Г
Приклади оформлення бібліографічного опису джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.
Два автора	Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.
Три автора	Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості : довідник. Житомир, 2013. 321 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укراгропромпродуктивність, 2006. 106 с. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
П'ять і більше авторів	Екологія : навч. посіб. / Б. В. Борисюк та ін. Житомир, 2003. 174 с. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А. І. та ін. ; за ред. М. В. Гринжевського. Київ, 1998. 124 с.
Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агроєкол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с. Фауна України. В 40 т. Т. 36. Инфузории. Вып. 1. Суктории (<i>Ciliophora, Suctorea</i>) / И. В. Довгаль. Киев : Наукова думка, 2013. 271 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
Автор і перекладач	Котлер Ф. Основы маркетинга : учеб. пособие / пер. с англ. В. Б. Боброва. Москва, 1996. 698 с. Брігхем Є. В. Основы фінансового менеджменту / пер. з англ. В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.
Частина видання	

Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. <i>Кооперативні читання: 2013 рік</i> : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.
Статті з продовжуючих та періодичних видань	Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. <i>Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка</i>. 2013. Вип. 148. С. 31–34. Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. <i>Агросвіт</i>. 2016. № 6. С. 23–28. Акмеологічні засади публічного управління / Є. І. Ходаківський та ін. <i>Вісник ЖНАЕУ</i>. 2017. № 1, т. 2. С. 45–58. Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. <i>Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis</i>. 2017. Vol. 65, №. 1. P. 259–271.
Електронні ресурси	
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2017).
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017). Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).

Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i>. 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017). Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. <i>Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)</i>. 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017). Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.
Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя</i> : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).
Інші документи	
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 9 листоп. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. <i>Все про бухгалтерський облік</i>. 2015. № 51. С. 21–42. Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. <i>Вища школа</i>. 2017. № 7. С. 106–107
Стандарти	ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 2001-06-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація).

	СОУ–05.01-37-385:2006. Вода рибогосподарських підприємств. Загальні вимоги та норми. Київ : Міністерство аграрної політики України, 2006. 15 с. (Стандарт Мінагрополітики України)
Патенти	Комбайн рослинозбиральний універсальний : пат. 77937 Україна : МПК A01D 41/02, A01D 41/04, A01D 45/02. № а 2011 09738 ; заявл. 05.08.2011 ; опубл. 11.03.2013, Бюл. № 5.
Авторські свідоцтва	А. с. 1417832 СССР, МКИ А 01 F 15/00. Стенка рулонного пресс-подборщика / В. Б. Ковалев, В. Б. Мелегов. № 4185516 ; заявл. 22.01.87 ; опубл. 23.08.88, Бюл. № 31.
Дисертації, автореферати дисертацій	Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : дис. ... д-ра с.-г. наук : 03.00.16 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2011. 392 с. Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : 03.00.16. Житомир, 2011. 40 с.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7 с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).